

STÁTNÍ ZÁVĚREČNÁ ZKOUŠKA Z PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

SPOLEČNÁ ČÁST SE ZAMĚŘENÍM NA VZDĚLÁVÁNÍ (KPP/BPPVZ)

OBECNÉ PODMÍNKY

1. Státní zkouška z pedagogiky a psychologie (dále jen SZPgPs) ověřuje obecně teoretickou a aplikační připravenost studenta ve vybraných pedagogicko-psychologických tématech, která jsou významná pro výkon učitelského povolání. Předpokládá se také základní orientace v současném českém školství.
2. Studentovi bude při SZPgPs zadáno (losováním nebo určením) jedno téma z pedagogických a jedno z psychologických věd.
3. Součástí zkoušky z pedagogiky a psychologie je znalost odborných pojmů a termínů (a jejich vztahu k dílčím tématům).
4. V průběhu státní zkoušky by měl student mimo znalostí prokázat schopnost interpretovat názory a postoje pedagogických a psychologických autorit, a vycházet ze seznamu prostudované literatury, který je povinen předložit komisi jako důkaz své odborné přípravy na examinační.
5. Student je také povinen předložit portfolio z průběhu dosavadních studií. Podle své volby komisi seznámí se stručným konceptem přípravy na vyučování podle své aprobace nebo s písemným zpracováním řešení pedagogické situace. (Obojí komentuje s oporou o teoretické a aplikační pohledy.) Pokud student nepředloží portfolio komisi pro státní závěrečné zkoušky, státní zkouška nemůže proběhnout.
6. Státní závěrečná zkouška patří k mimořádným událostem v životě studenta i examinatorů. Proto se očekává, že její účastníci si budou této okolnosti vědomi a tomu přizpůsobí oblečení, vystupování i vzájemnou komunikaci.

Studijní literatura ke státní zkoušce z pedagogiky a psychologie je uvedena v příslušném dokumentu na webu Katedry pedagogiky a psychologie. <https://www.uhk.cz/cs/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/katedra-pedagogiky-a-psychologie/dokumenty>

ZKOUŠENÉ OKRUHY

1. Vybraná témata z vývoje výchovných idejí: do 19. století. Výchovné systémy ve starověku, vybrané osobnosti a koncepce: J. A. Komenský, J. J. Rousseau, J. F. Herbart. Přehled základních rysů a koncepcí.
2. Moderní a reformní pedagogika. Inspirace alternativními školami 1. poloviny 20. století. Inspirace soudobými alternativními školami. Pedagogika v postmoderní situaci. Vybrané koncepce v českém školství. Přehled, rysy: reformní pedagogika v českých zemích.
3. Kurikulární reforma v českém školství. Tvorba a inovace školních vzdělávacích programů. Plánování efektivní edukace.
4. Vzdělávací systém v ČR v mezinárodním srovnání. Inspirativní zdroje, vybrané studie (zejména PISA, TALIS, TIMSS, Education at a Glance apod.). Aktuální trendy a inspirace ze zahraničí. Evropská dimenze ve vzdělávání.
5. Život a kultura školy. Organizační struktura školy. Dokumentace. Role třídního učitele.
6. Autoevaluace školy (cíle, prostředky, legislativa, příklady inspirativní praxe, autoevaluační praxe, příklady metod).
7. Role třídního učitele.
8. Didaktický systém. Podstata vyučování. Vzdělávání, cíle: teorie, taxonomie, aplikace. Klíčové kompetence žáků. Přístup vstřícný vs. zprostředkující.
9. Vyučovací hodina, vývoj, různé typy. Příprava, realizace. Kurikulum. Kurikulární dokumenty. RVP, ŠVP. Aktuální témata a otázky ve vzdělávání, trendy.
10. Didaktické prostředky. Vyučovací metody. Organizační formy výuky. Mediální opora.
11. Problematika inkluze. Práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Didaktická diagnostika, hodnocení ve výuce. Práce s chybou ve výuce.
12. Hodnocení ve výuce. Hodnocení žáka. Vrstevnické hodnocení. Autentické hodnocení. Portfolio ve škole. Portfolio v profesní a osobním rozvoji. Formativní hodnocení.
13. Činitelé edukace (edukovaný, edukátor a různé role) a sociální dimenze učitelství. Péče učitele o kvalitu života žáků, sociální klima, životní pohodu. Aktéři edukace jako zdroj sociální opory. Spolupráce rodiny a školy: vymezení.
14. Sociální a pedagogická interakce a komunikace, pojetí dovedností. Motivace efektivní komunikací (efektivní a neefektivní strategie). Přístupy, dovednosti, kompetence. Inovativní přístupy v oblasti spolupráce rodiny a školy.
15. Inovativní didaktické přístupy, aktivizace žáků ve výuce - význam a prostředky. Tematické projekty na ZŠ a SŠ. Didaktické inovace pohledem studovaných oborů.

POVINNÁ LITERATURA Z PEDAGOGIKY

HÁBL, J. *Aby člověk neupadal v nečlověka. Komenského pedagogická humanizace jako antropologický problém*. Červený Kostelec: nakl. Pavel Mervart, 2015.

JANIŠ K. a I. LOUDOVÁ. *Vybraná témata z teorie výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012.

KALHOUS, Z. a O. OBST. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009.

KASÍKOVÁ, H., A. VALIŠOVÁ a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007.

LAŠEK J. a J. VONDROUŠOVÁ. *Aplikovaná metodologie pro učitele 1: kvantitativní přístup*. [online]. Hradec Králové: 2014.

LOUDOVÁ, I., C. SIMONOVÁ a L. TŘÍSKALOVÁ. *Rukověť k pedagogické praxi*. Hradec Králové: UHK, Pedagogická fakulta. E-learning, 2013

MEŠKOVÁ, M. *Motivace žáků efektivní komunikací*. Praha: Portál, 2012.

MIOVSKÝ, M. a kol. *Prevence rizikového chování ve školství. 2.*, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 5. vyd. Praha: Portál, 2013.

ŠEĐOVÁ, K., ŠVAŘÍČEK, R., ŠALAMOUNOVÁ, Z. *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál, 2012.

VACEK, P. *Psychologie morálky a výchova charakteru žáků*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013.

DOPORUČENÁ LITERATURA Z PEDAGOGIKY

BĚLÍK, V., HOFERKOVÁ, S. *Prevence rizikového chování ve školním prostředí*. Brno: Tribun EU, 2016.

ČINČERA, J. et al. *Environmentální výchova z pohledu učitelů*. Brno: Masarykova univerzita, 2016.

DEVITO, J. (ed). *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada, 2002.

HÁBL, J. *Lekce z lidskosti v životě a díle Jana Amose Komenského*. Praha: Návrat, 2011.

LUKÁŠOVÁ, H., SVATOŠ, T. a MAJERČÍKOVÁ J. *Studentské portfolio jako výzkumný prostředek poznání cesty k učitelství*. Zlín: FHS UTB, 2014.

ZKOUŠENÉ OKRUHY

1. Biologická a sociální determinace lidské psychiky. Dědičnost, prostředí. Zrání, učení. Socializace. Vývoj a utváření osobnosti.
2. Poznávací procesy. Vnímání, pozornost, paměť, fantazie.
3. Myšlení a řeč. Myšlenkové operace. Piagetova teorie kognitivního vývoje.
4. Emoce a vůle. Emoční inteligence. Analýza volního procesu.
5. Vývoj jedince v raném dětství z hlediska socializace, vývoj psychických procesů, stavů, vlastností. Základní vývojové potřeby. Deprivace.
6. Vývoj jedince v mladším školním věku z hlediska socializace, vývoje psychických procesů, stavů, vlastností. Školní zralost.
7. Vývoj jedince v pubertě a adolescenci z hlediska socializace, vývoj psychických procesů, stavů, vlastností. Znaky zralé osobnosti.
8. Sebepojetí a identita. Já a osobnost. Utváření já, sebehodnocení, sebeúcta, self-efficacy, potřeba autonomie. Kompetence.
9. Osobnost a její struktura. Typologie osobnosti.
10. Charakterová stránka osobnosti.
11. Inteligence - vliv dědičnosti a prostředí, teorie. Vývojové poruchy inteligence a jejich dopad na možnost učení.
12. Obecné pojetí motivace. Aspirační úroveň. Vnitřní a vnější motivace, výkonová motivace. Atribuce. Potřeby.
13. Utváření osobnosti v náročných životních situacích, coping, zdroje zátěže u dospívajících. Syndrom vyhoření v profesi pedagoga.
14. Postoje - struktura a formování. Teorie postojové změny. Předsudky a stereotypy.
15. Sociální skupiny. Vymezení sociálních skupin. Malá sociální skupina, skupinová dynamika, fáze.

POVINNÁ LITERATURA Z PSYCHOLOGIE

- BLATNÝ, M. *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada, 2010.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, 2015.
- HOLEČEK, V. *Psychologie v učitelské praxi*. Praha: Grada, 2014.
- JUKLOVÁ, K. *Základy obecné psychologie*. Hradec Králové, Gaudeamus, 2005, 2007.
- MYERS, D. G. *Sociální psychologie*, Praha: Edika, 2016.
- PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004.
- SIEGEL, D. J. *Rozbouřený mozek: dospívání, teenageři a jejich výchova*. Praha: Triton, 2016.
- SKORUNKOVÁ, R. *Základy do vývojové psychologie*, Hradec Králové: Gaudeamus, 2013.
- SMETÁČKOVÁ, I., S. ŠTECH, I. VIKTOROVÁ, V. MARTANOVÁ, A. PÁCHOVÁ a V. FRANCOVÁ. *Učitelské vyhoření: proč vzniká a jak se proti němu bránit*. Praha: Portál, 2020.
- THOROVÁ, K. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2015.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012.

DOPORUČENÁ LITERATURA Z PSYCHOLOGIE

- ATKINSONOVÁ, R. L. *Psychologie*. Praha: Portál, 2012.
- DRAPELA, V. J. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 2003.
- ELLER, H. *Čtyři temperamenty: příručka pro školu i život*. Fabula, 2011.
- ELLIOT, J. a M. PLACE. *Dítě v nesnázích. Prevence, příčiny, terapie*. Praha: Grada, 2002.
- GILLERNOVÁ, I., L. KREJČOVÁ a kol. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada Publishing, 2012.
- GODDETOVÁ, E. T. *Umění jednat s dospívajícími*. Praha: Portál, 2001.
- GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Vyd. 2., V Praze: Metafora, 2011.
- HAYESOVÁ, M. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2013.
- HUNT, M. *Dějiny psychologie*. Praha: Portál, 2000.
- KAHNEMAN, D. *Myšlení: rychlé a pomalé*. V Brně: Jan Melvil, 2012.
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998 (2006).
- LANGMEIER, J. a Z. MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Karolinum, 2011.
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2015.
- MASLOW, A. H. *O psychologii bytí*. Praha: Portál, 2014.
- MIKOVÁ, Š. a J. STANG. *Typologie osobnosti u dětí: využití ve výchově a vzdělávání*. Praha: Portál, 2015.
- SMÉKAL, V. *Pozvání do psychologie osobnosti*. Brno: Barrister Principal, 2002.
- STERNBERG, R. J. *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál, 2009.